

Чикуркова А.Д. Методические подходы к оцениванию стратегии управления персоналом предприятия

Цель статьи - определить методические основы оценки стратегии управления персоналом, применение системы ее критериев и показателей.

Методика исследования. Используются методы: диалектический, анализа, синтеза, научной абстракции (при уточнении категориально-понятийного аппарата исследования); системного анализа (теоретические и методологические обобщения, определение критериев, показателей и уровней оценки стратегии управления персоналом предприятия).

Результаты исследования. Обоснована необходимость оценки стратегии управления персоналом на внешнем и внутреннем уровнях предприятия. Обобщены теоретические подходы к определению стратегии управления персоналом, обоснована система критериев и показателей ее оценки в аграрных предприятиях. Учтены требования стратегического управления персоналом по формированию агрегированной базы компетенций, которая должна соответствовать потребностям предприятия в персонале определенных профессионально-квалификационных и личностных характеристик.

Элементы научной новизны. Предложен порядок оценивания стратегии управления персоналом на внешнем и внутреннем уровнях предприятия при дифференцировании критериев оценивания на субъективные и объективные, а показатели - на прямые и косвенные (опосредствованные).

Практическая значимость. Предложенная классификация критериев и показателей оценки стратегии управления персоналом дает возможность комплексно оценить ее на внешнем и внутреннем уровнях предприятия, а полученные результаты являются важным источником информации для принятия решений по стратегическому управлению персоналом и предприятием в целом. Илл.: 2. Библиогр.: 12.

Ключевые слова: стратегия, управление, критерий, экономическая эффективность, персонал.

Чикуркова Алла Дмитриевна - доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой менеджмента, публичного управления и администрирования, Подольский государственный аграрно-технический университет (Хмельницкая обл., г. Камянец-Подольский, ул. Шевченко, 13)
E-mail: Alladomanchuk@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 15.01.2018 р.

Фахове рецензування: 26.01.2018 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Чикуркова А. Д. Методичні підходи до оцінювання стратегії управління персоналом підприємства. *Економіка АПК*. 2018. № 2. С. 49 – 55.

*

УДК 338.2:339.923:63(477)

М.М. ТИМОШЕНКО, кандидат економічних наук, доцент
А.О. СОКОЛОВА, кандидат економічних наук, доцент

Науково-організаційні засади удосконалення стратегії розвитку сільських територій в умовах євроінтеграції

Мета статті - обґрунтувати науково-організаційні засади удосконалення стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах євроінтеграції на прикладі Волинської області.

Методика дослідження. Використано методи: абстрактно-логічний, зокрема прийоми індукції та дедукції, аналогії та зіставлення; теоретичного узагальнення й аналізу і синтезу; економіко-статистичний.

Результати дослідження. Розкрито науково-організаційні та практичні засади удосконалення стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах євроінтеграції на прикладі Волинської області. Встановлено, що ознаками впровадження європейської моделі розвитку у теорії та практиці сільського розвитку регіону повинні стати цілеспрямовані зміни найважливіших ендогенних факторів (економічних, екологічних, демографічних, соціальних, культурних, побутових, інституціональних та ін.), що визначають рівень прогресу на сільських територіях і сприяють формуванню та розвитку їх економічних можливостей, консолідації сільських громад на основі самоорганізації й самоврядування; зростанню добробуту населення.

Елементи наукової новизни. Розроблено та обґрунтовано напрями розширення стратегічних орієнтирів розвитку Волині для забезпечення динамічного зростання і досягнення зрівноваженого, збалансованого сільського розвитку регіону, зменшення природно-економічних асиметрій у забезпеченні його стійкості. Встановлено, що одним із напрямів розвитку сільського господарства та сільських територій у Волинській області є прийняття європейської моделі як перспективної форми виробництва сільськогосподарської продукції й організації життя селян.

Практична значущість. Отримані результати сприятимуть розробці ефективних стратегій і програм соціально-економічного розвитку сільських територіальних громад та покликані забезпечити формування й реалізацію

економічного потенціалу досліджуваного регіону в умовах євроінтеграції та децентралізації управління. Табл.: 3. Бібліогр.: 14.

Ключові слова: сільські території, євроінтеграція, сільський розвиток, соціально-економічні проблеми, стратегія, децентралізація.

Тимошенко Микола Михайлович – кандидат економічних наук, доцент, директор, Житомирський агротехнічний коледж (м. Житомир, вул. Покровська, 96)

E-mail: info@zhatk.zt.ua

Соколова Алла Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник науково-технологічного відділу економічного аналізу, науково-консультаційного та інформаційного забезпечення трансферу інновацій, Волинська державна сільськогосподарська дослідна станція Національної академії аграрних наук України (Волинська обл., Луцький район, смт Рокині, вул. Шкільна, 2)

E-mail: alla.skiva@rambler.ru

Постановка проблеми. Одним з основних аспектів аграрної політики України є побудова такої моделі розвитку сільських територій, яка б відповідала стандартам розвинутої європейської країни. Передумовою успішного впровадження реформ в Україні є усвідомлення громадянами нашої держави європейського вектора розвитку як складової національної ідеї, прийняття європейських цінностей як основи свідомості, підґрунтя для формування ефективних господарських рішень.

Сільський розвиток є одним із пріоритетних напрямів економічної політики країн Європейського Союзу (ЄС), рівень життя сільського населення в яких вважається одним із найвищих у світі. Враховуючи євроінтеграційний вектор розвитку економіки України та укладену Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, яка дає змогу перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції, розроблення стратегії сільського розвитку обов'язково має вибудовуватися з урахуванням європейського досвіду, що підкреслює важливість та своєчасність такого напряму наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукову школу і теоретико-методологічну парадигму сільського розвитку в Україні розкрито такими вітчизняними ученими, як О.Г. Булавка, В.С. Дієсперов [2], В.К. Збарський, А.В. Лісовий, М.Й. Малік [2, 5], О.М. Онищенко, О.І.Павлов [6], І.В. Прокопа, В.П. Рябоконт, П.Т. Саблук [2], В.К. Терещенко, Л.О. Шепотько, В.В. Юрчишин, К.І. Якуба [2] та ін. Науковий акцент на необхідності імплементації європейського досвіду сільського розвитку в Україні досліджено у працях О.М. Бородіної, В.В. Борщевського, Ю.Е. Губені, В.В. Зіновчука, Т.О. Зінчук [3], С.В. Киризяка,

Л.І. Михайлової, О.Л. Попової [8] та ін. Серед закордонних науковців, що зробили вагомий внесок в питання розробки та обґрунтування стратегій розвитку, можна виділити І. Ансоффа [10], П. Друкера [11], М. Портера [13], А. Стрикленда [14], А. Томпсона [14], Е. Чандлера. Незважаючи на ґрунтовні наукові напрацювання вітчизняних та зарубіжних учених, слід зазначити, що окремі аспекти цієї проблеми залишаються недостатньо вивченими й наразі є гостро актуальними. Для вибору стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах децентралізації важливим є аналіз і оцінка існуючих проблем та ресурсів для їх вирішення в конкретному регіоні. Регіональний підхід до забезпечення сталого сільського розвитку надто актуальний через нерівномірність та диспропорції у розвитку всієї сукупності соціально-економічних та екологічних процесів, що є унікальними для кожної області та природно-економічної зони.

Метою статті є обґрунтування науково-організаційних засад удосконалення стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах євроінтеграції на прикладі Волинської області задля забезпечення динамічного зростання і досягнення зрівноваженого сільського розвитку, зменшення природно-економічних асиметрій у забезпеченні його стійкості, оскільки сільські території області розташовані у Поліській, Лісостеповій та Перехідній зонах.

Виклад основних результатів дослідження. Волинська область розташована на крайньому північному заході України, займає 3,3% території України (20,1 тис. км²), де в 16 районах, містах та селищах міського типу станом на 01.01.2017 р. проживало 1040,9 тис. осіб, з яких 496,4 тис. осіб (47,7% від загальної кількості населення області) – сільське населення [1, с. 5]. Основні соціально-економічні показники Волинської області свідчать про аграрно-промислове

спрямування економіки досліджуваного регіону. Частка Волині в загальнодержавному виробництві продукції сільського господарства у 2016 р. становила 2,6%, у тому числі продукції тваринництва - 4,0%. За останнім показником область посіла у 2015 р. 11 місце, за обсягами виробництва в розрахунку на одного жителя - 13 місце серед регіонів України [1, с. 4]. Найгострішими проблемами сільської місцевості Волині є: стійке скорочення чисельності сільського населення та його старіння; відсутність мотивації до праці та низькі доходи сільських жителів; трудова (зовнішня і внутрішня) міграція (особливо молоді); високий рівень безробіття; низька забезпеченість заклада-

ми соціальної інфраструктури; недостатній рівень конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, більша частина якої виробляється господарствами населення, погіршення екологічної ситуації на селі тощо. Вище наведені характеристики визначають об'єктивну необхідність удосконалення стратегії сільського розвитку Волинської області на засадах системності та сталості, що передбачає врахування взаємозв'язку між економічною, соціальною та екологічною сферами.

Проаналізовано та згруповано основні стратегічні документи розвитку аграрної сфери Волинської області, розроблені на період до 2020-2025 рр. (табл. 1).

1. Стратегічні документи у галузі АПК та сільського розвитку, які реалізуються у Волинській області

№ групи	Назва документа
1	Загальнонаціональні
	Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 р.
	Стратегія сталого розвитку «Україна-2020»
	Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 р.
	Стратегія розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні на період до 2025 р. (проект)
	Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 рр.
2	Регіональні та обласні
	Стратегія розвитку Волинської області на період до 2020 р.
	Програма транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна 2014-2020»
	Обласна цільова програма «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду - III» на 2015-2016 роки» (продовжена до 2020 р.)
	Програма розвитку місцевого самоврядування у Волинській області до 2018 р.
	Обласна цільова соціальна програма «Молодь Волині» на 2016-2020 рр.
	Комплексна програма розвитку агропромислового комплексу Волинської області на 2016-2020 рр. (з напрямками та заходами)
	Обласна цільова програма підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім»
Програма підтримки ОСГ у Волинській області на 2012-2016 рр. (продовжена до 2020 р.)	

Джерело: Власні дослідження.

У 2015 р. рішенням Волинської обласної ради затверджено «Стратегію розвитку Волинської області до 2020 року» [9], яка розроблена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку та період до 2020 року». Стратегічною метою регіонального розвитку області на період до 2020 р. є створення умов для збалансованого, спрямованого на підвищення якості життя та добробуту населення, зростання конкурентоспроможності економіки, встановлення інноваційно-інвестиційної моделі сталого розвитку, запровадження сучасних технологій, комплексного економічного і соціального розвитку міст, районів, селищ і сіл області та громадянського суспільства. У стратегіч-

ному баченні майбутнього Волинь - це регіон для комфортного проживання людей: край, де створено умови для розвитку економіки, заснованої на знаннях та інноваціях, ефективного використання ресурсів, розвитку екологічної й конкурентоспроможної економіки з високим рівнем зайнятості економічно активного населення; де дивовижна краса природи гармонійно поєднується із самобутньою духовною та культурною спадщиною.

З урахуванням стратегічної мети, бачення та місії стратегії сформовано стратегічні цілі та завдання на період до 2020 р., а також очікувані результати від їх досягнення. Стратегія містить пріоритети розвитку державної регіональної політики, враховує стратегічну мету реалізації державної регіо-

нальної політики, а також пріоритетні напрями розвитку області. Вона передбачає формування плану заходів щодо її реалізації та впровадження державної стратегії, питання моніторингу й оцінки результативності державної та регіональної стратегій.

За результатами аналізу основних тенденцій соціально-економічного розвитку області та існуючих проблем, визначено цілі стратегії з урахуванням цілей державної стратегії: підвищення рівня конкурентоспроможності

регіону; територіальна соціально-економічна інтеграція і просторове зростання; ефективне державне управління тощо. Позитивним моментом є те, що окремим основним напрямом вище вказаної стратегії розвитку Волинської області на період до 2020 р. є сільський розвиток. У табл. 2 наведено стратегічні та операційні цілі, завдання та заходи щодо реалізації напрямку «Волинське село» (напрям 5).

2. Стратегічні напрями, операційні цілі та заходи щодо розвитку сільського господарства Волинської області на період до 2020 р.

Операційні цілі	Завдання та заходи
5.1. Розвиток сільських територій	5.1.1. Підвищення рівня облаштування сільської місцевості як сфери життя, діяльності та побуту селян
	5.1.2. Диверсифікація сільськогосподарського виробництва, розвиток альтернативних видів економічної діяльності у сільській місцевості для отримання додаткових джерел доходу, створення нових робочих місць
	5.1.3. Формування позитивного іміджу регіонів у сфері туризму, в тому числі зеленого, аграрного, екотуризму. Пропаганда народних промислів
5.2. Підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності сільських територій	5.2.1. Запровадження новітніх технологій та інновацій у розвиток агробізнесу
	5.2.2. Підвищення рівня обізнаності аграріїв з основними аспектами ведення аграрного бізнесу
5.3. Розвиток підприємницького середовища та конкуренції на регіональних товарних ринках	5.3.1. Збільшення прибутковості сільськогосподарського сектору, отримання продуктів кращої якості відповідно до вимог ЄС та виготовлення якісних органічних продуктів харчування, налагодження їх зберігання та збуту
	5.3.2. Організаційне сприяння процесам об'єднання дрібних виробників сільськогосподарської продукції у профільні групи виробників, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи
	5.3.3. Створення міні-виробництв з переробки сільськогосподарської продукції
5.4. Раціональне використання природно-ресурсного потенціалу	5.4.1. Еколого-невиснажливе використання природних угідь та раціональне використання природно-ресурсного потенціалу
	5.4.2. Підвищення родючості ґрунтів. Залуження малопродуктивних земель
	5.4.3. Відновлення роботи внутрішньогосподарської меліоративної мережі з метою недопущення підтоплення сільськогосподарських угідь та населених пунктів

Джерело: Складено за матеріалами [9].

Важливим чинником, визначеним у Державній стратегії, є необхідність розгляду питання ефективності здійснення заходів спільно з питанням проведення реформи адміністративно-територіального устрою, фіскальної децентралізації, розвитку і стимулювання конкурентних засад економіки, посилення ролі місцевого самоврядування тощо. Однак, як зазначалося вище, сільські території області розміщено в трьох природно-економічних зонах: Полісся, Лісостепу та Перехідній, кожна з яких має свої особливості, які й визначають рівень соціально-економічного розвитку. Тому актуальним є внесення змін і доповнень до вище вказаної стратегії, які б враховували проблеми роз-

витку сільських територій кожної зони та євроінтеграційний вектор розвитку економіки України.

Слід відмітити, що рішенням Волинської обласної ради від 10.03.2016 № 3/23 затверджено «Комплексну програму розвитку агропромислового комплексу Волинської області на 2016-2020 роки», яку спрямовано на реалізацію Стратегії розвитку Волинської області на період до 2020 р. [6]. Мета програми - створення організаційно-економічних умов для ефективного соціально спрямованого розвитку аграрного сектору, стабільного забезпечення населення якісною й безпечною місцевою сільськогосподарською продукцією та промисловістю сільськогоспо-

дарською сировиною, виробництво продукції з високою доданою вартістю та економічною ефективністю, нарощування обсягів виробництва й розширення ринків збуту сільськогосподарської продукції, глибокої переробки.

Передбачається фінансування заходів Комплексної програми в сумі, відповідно до визначених напрямів діяльності та конкретних заходів. Всього заплановано виділити 59900 тис. грн, у тому числі:

1) з обласного бюджету – 23650 тис. грн (39,5 %);

2) місцевих бюджетів – 30850 тис. грн (51,5 %);

3) спецфонду обласного бюджету – 1800 тис. грн (3,0 %);

4) спецфондів місцевих бюджетів – 3600 тис. грн (6,0 %).

Крім фінансування основних заходів програми з підтримки галузі АПК, передбачається співфінансування у розмірі 10 % проектів транскордонного співробітництва, які реалізуються за рахунок підтримки Європейського Союзу у межах виконання програм прикордонного співробітництва з європейськими країнами – сусідами України на 2016–2020 рр. та відповідають тематичним цілям, як захист довкілля, розвиток малого й середнього підприємництва на селі та проектів, які реалізуються за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку і включено до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2020 р. і відповідають напряму 5 «Волинське село».

Виконання Комплексної програми забезпечить сталий розвиток агропромислового комплексу регіону, підвищить ефективність виробництва, покращить забезпечення населення продуктами харчування за доступними цінами, сприятиме зростанню рівня життя та доходів жителів села. У результаті виконання Комплексної програми та реалізації запропонованих заходів очікується: насичення товарних ринків конкурентоспроможною вітчизняною продукцією протягом року; збереження та підвищення родючості ґрунтів, покращення агроекологічного стану ґрунтового покриву земель сільськогосподарського призначення; поліпшення матеріально-технічної бази сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, що забезпечить просування сільськогосподарської продукції особистих селянських, фермерських господарств та фізичних осіб – сільськогос-

подарських товаровиробників – на організований аграрний ринок за стабільними цінами; зростання доходів власників особистих селянських господарств; виробництво органічної продукції; стимулювання сільської молоді до започаткування ведення агровиробництва у сільській місцевості.

Враховуючи те, що Волинська область є прикордонною і межує із Польщею, її територія з 2007 р. входить до транскордонного об'єднання «Єврорегіон «Буг»» особливо актуальним є вивчення та імплементація позитивного досвіду європейських держав щодо забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій. Транскордонне співробітництво в області розпочалось із 2007 р. і триває донині. У 2014 р. було внесено зміни до програми, яка наразі має назву «Програма ЄС ТКС Польща-Білорусь-Україна 2014-2020». До території Програми транскордонного співробітництва з 2014 р. входять такі регіони [7]:

5) *Польща*: Кросненський, Перемишльський, Жешувський, Тарнобжський, Хелмсько-Замойський, Пулавецький, Люблінський, Бяльський, Остроленцько-Седлецький, Ломжицький, Бялостоцький, Сувальський субрегіони;

6) *Білорусь*: Гродненська, Брестська, Мінська (включаючи Мінськ) та Гомельська області;

7) *Україна*: Львівська, Волинська, Закарпатська, Рівненська, Тернопільська та Івано-Франківська області.

Транскордонне співробітництво між Польщею, Білоруссю та Україною продовжено на період до 2014–2020 рр. Розроблено та у 2015 р. в м. Люблін (Польща) підписано документ «Інструменти і механізми для координації введення транскордонної стратегії Люблінського воєводства, Львівської області, Волинської області та Брестської області на 2014–2020 рр.». Стан реалізації Програми Транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна», що фінансується Європейським Союзом, оговорюється на щорічних конференціях, які регулярно відбуваються у вище вказаних країнах.

У межах реалізації Програми на 2007–2013 рр. було затверджено 117 проектів, а сума виділених коштів на їх реалізацію становила 172,7 млн євро. Затвердження нової Програми Європейською Комісією відбулося наприкінці 2015 р. Конкурсні набори проектних заявок відбуватимуться у 2016–2019 рр.

Підписання контрактів з проектами триватиме до 2021 р., а завершити Програму заплановано у 2024 р. Індикативна сума, передбачена для реалізації Програми, згідно з Програмним документом ЄС підтримки ЄІС ТКС 2014-2020 рр., становить 183 млн єв-

ро. Натомість співфінансування головного бенефіціара повинно становити не менше 10 % прийнятних витрат проекту. Визначено основні тематичні цілі та пріоритети у 2014-2020 рр. (табл. 3).

3. Тематичні цілі та пріоритетні напрями співпраці в межах Програми транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна» на період до 2020 р.

Тематичні цілі	Пріоритети
1. СПАДЩИНА - Промоція місцевої культури та збереження історичної спадщини	1.1. Промоція місцевої культури та історії
	1.2. Промоція і збереження природної спадщини
2. ДОСТУПНІСТЬ - Покращання доступності регіонів, розвиток надійного та стійкого до кліматичних впливів транспорту, комунікаційних мереж і систем	2.1. Покращання та розвиток транспортних послуг та інфраструктури
	2.2. Розвиток інфраструктури ІКТ
3. БЕЗПЕКА - Спільні виклики у сфері безпеки	3.1. Підтримка розвитку охорони здоров'я та соціальних послуг
	3.2. Вирішення спільних проблем безпеки
4. КОРДОНИ - Покращання управління кордонами та управління безпекою, мобільністю та міграцією	4.1. Сприяння ефективності та безпеці кордонів
	4.2. Покращання діяльності з управління кордонами, митних і візових процедур

Джерело: Складено за матеріалами [7].

За результатами трьох проведених конкурсів у 2007-2013 рр. Волинська область отримала грантову допомогу ЄС у розмірі близько 25 млн євро для реалізації 30 проектів транскордонного спрямування. В напрямі сільського господарства та розвитку сільських територій нині реалізується 2 проекти:

1. «Час для бізнесу» - створення умов для розвитку підприємництва у сільській місцевості Волинської області України та Люблінського воєводства Польщі завдяки диверсифікації сільського господарства, де головним бенефіціаром виступає Горохівська районна рада Волинської області. Бюджет 220 тис. євро, фінансування ЄС - 197,6 тис. євро;

2. Створення єдиної інформаційної бази фермерських господарств транскордонного об'єднання «Єврорегіон «Буг», де головним бенефіціаром є Брестська обласна агроіндустріальна спілка. Бюджет 147,7 тис. євро, фінансування ЄС-132,9 тис. євро.

Успішні практики реалізації проектів у Волинській області є важливою передумовою подальшого співробітництва, що позитивно вплине і на розвиток сільських територій. Під час проведеного дослідження визначено, що розвиток сільських територій є одним з пріоритетних напрямів державної політики економічного розвитку європейських країн [12]. За останні 20 років науково-практичними центрами Європи розроблено

інструменти розвитку сільських територій, до складу яких входять: стратегічне планування на регіональному рівні, регіональний маркетинг, диверсифікація сільської економіки, державно-приватне партнерство, підтримка підприємництва тощо.

Варто зазначити, що відповідно до Угоди про партнерство між Волинською обласною державною адміністрацією, Волинською обласною радою та Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй, підписаної 30 вересня 2014 р., у Волинській області розпочалася реалізація проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду - III», що співфінансується Європейським Союзом та впроваджується Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй. Проект спрямовано на стимулювання сталого соціального, економічного та екологічного розвитку сільських територіальних громад області. Метою Програми є створення сприятливого середовища для сталого соціально-економічного розвитку сільських територій завдяки самоорганізації та соціальної активізації громад, розроблення та впровадження невеликих за обсягом громадських ініціатив (мікропроектів громад).

З 2016 р. в області ведеться агітаційна робота щодо участі сільськогосподарських товаровиробників у реалізації Проекту USAID «Підтримка розвитку сільського господарства та сільських територій». Гранти надаються на придбання нового обладнання галузе-

вим асоціаціям, малим та середнім приватним підприємствам, сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам. Проект планує надати приблизно 30 млн грн. Сума кожної грантової угоди може коливатися в межах від 650 тис. грн до 3 млн грн. Термін угоди – 12 міс. Активна участь у заходах, які пропонують районні, обласні, європейські та інші програми підтримки сільського розвитку, пошук партнерів та написання грантових проектів (фандрейзинг) – один із напрямів забезпечення динамічного зростання і досягнення зрівноваженого, збалансованого сільського розвитку регіону, зменшення природно-економічних асиметрій у забезпеченні його стійкості в умовах децентралізації. Сталий соціально-економічний розвиток сільських територій може бути досягнутий лише за наявності ефективної системи управління та здійснення децентралізації управлінських функцій на користь місцевого самоврядування. Адже, як відомо, сама ідея комплексності розвитку сільських територій зародилась після надання широкого кола повноважень місцевим громадам та органам влади, саме тоді, коли сільські регіони перестали бачити себе постачальниками сировини або ж компенсаційних територій для великих економічних центрів і вирішили віднайти власний шлях розвитку.

Для визначення стратегічних напрямів та обґрунтування перспектив розвитку сільських територій Волинської області та її природно-економічних зон важливе значення має моніторинг соціально-економічної ситуації в регіоні, в області в цілому, в межах окремих сільських територіальних громад. У контексті даного дослідження варто підтримати науковців ННЦ «Інститут аграрної еко-

номіки», які вважають за доцільне запровадити наблизений до вимог ЄС механізм стратегічного управління розвитком сільських територій на засадах децентралізації, розвитку самоврядування та координації діяльності відповідних управлінських структур [2, с. 12].

Висновки. Одним із напрямів розвитку сільського господарства та сільських територій у Волинській області є прийняття європейської моделі галузі як важливої форми виробництва сільськогосподарської продукції та організації життя селян. Ознаками впровадження європейської моделі розвитку у теорії та практиці сільського розвитку Волині повинні стати цілеспрямовані зміни найважливіших ендогенних чинників (економічних, екологічних, демографічних, соціальних, культурних, побутових, інституціональних та ін.), що визначають рівень прогресу на сільських територіях та сприяють формуванню й розвитку їх економічних можливостей, консолідації сільських громад на основі самоорганізації, самоврядування та зростанню добробуту.

Удосконалена стратегія розвитку сільських територій Волині має відповідати таким вимогам: бути комплексною, охоплювати всі складові, які характеризують її соціальні, економічні, структурні, культурно-освітні, побутові особливості для врахування у майбутньому. В ній необхідно передбачити не лише структуру, а й ефективну взаємодію структурних елементів; реалізувати кінцеву мету розвитку сільської території, етапи її досягнення, здійснення конкретних організаційних, економічних заходів із зазначенням часових меж.

Список бібліографічних посилань

1. Аграрний комплекс Волині : екон. доповідь ; заг. ред. В. Ю. Науменка. Луцьк : Головне управління статистики у Волинській області, 2016. 40 с.
2. Державна цільова програма сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2010. 65 с.
3. Зінчук Т. О. Європейська інтеграція : проблеми адаптації аграрного сектора економіки : монографія. Житомир : ДВНЗ «Державний агроекологічний університет», 2008. 384 с.
4. Комплексна програма розвитку агропромислового комплексу Волинської області на 2016-2020 роки, затверджена рішенням Волинської обласної ради від 10.03.2016 р. № 3/23. URL : <http://agrovolyln.com/program.php?news=739>.
5. Малік М. Й., Хвесик М. А. Сталий розвиток сільських територій на засадах раціонального природокористування та екологічнобезпечного агропромислового виробництва. *Економіка АПК*. 2010. № 5. С. 3-12.

References

1. Naumenko, V.Yu. (Ed.) (2016). *Ahrarnyi kompleks Volyni : ekonom. dopovid [Agrarian complex of Volyn reg.: economic report]*. Lutsk: Holovne upravlinnia statystyky u Volynskii oblasti [In Ukrainian].
2. *Derzhavna tsilova prohrama staloho rozvytku silskykh terytorii na period do 2020 roku [The State target program for sustainable rural development for a period up to 2020]*. (2010). Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
3. Zinchuk, T.O. (2008). *Yevropeiska intehtratsiia : problemy adaptatsii ahrarnoho sektora ekonomiky : monohrafiia [European integration: adaptation problems of the agrarian sector of economy: monograph]*. Zhytomyr: DVNZ "Derzhavnyi ahroekolohichniy universytet" [In Ukrainian].
4. *Kompleksna prohrama rozvytku ahropromyslovoho kompleksu Volynskoi oblasti na 2016-2020 roky [Complex program of development of agro-industrial complex of Volyn region 2016-2020]*. Department of agro-industrial development of the Volyn Regional State Administration. Retrieved from: <http://agrovolyln.com/program.php?news=739> [In Ukrainian].

6. Павлов О. І. Сільські території України: історична трансформація парадигми управління : монографія. Одеса : Астропринт, 2006. 360 с.

7. Програма ЄС транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна» на 2014-2020 (PL-BY-UA). URL : <http://www.pl-by-ua.eu/ua5>.

8. Попова О. Л. Нові пріоритети Спільної аграрної політики ЄС на 2014-2020 роки: стратегічні орієнтири для розвитку агросфери України. *Економіка АПК*. 2013. № 12. С. 89-96.

9. Стратегія розвитку Волинської області на період до 2020 року. URL : <http://volynrada.gov.ua/projects/pro-strategiyu-rozvytku-volinskoyi-oblasti-na-period-do-2020-roku>.

10. Ansoff, I. & Antoniou, P. (2006). *The Secrets of Strategic Management: The Ansoffian Approach*. Charleston: Book Surge, LLC.

11. Drucker, P. (1990). *Managing the Nonprofit Organization: Practices and Principles*. New York: Harper Collins.

12. European Commission (2011). *Proposal for a regulation of the European parliament and of the council on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)*. COM (2011) 627 final/2. Brussels. 143 p.

13. Porter, M. (2008). The Five Competitive Forces That Shape Strategy. *Harvard Business Review*, (1), 79-93.

14. Thompson, A., & Strickland, A. (2001). *Strategic Management: Concepts and Cases*. Boston, Mass: McGraw-hill/Irwin.

5. Malik, M.Yo., & Khvesyk, M.A. (2010). Stalyi rozvytok silskykh terytorii na zasadakh ratsionalnoho pryrodokorystuvannya ta ekolohe-bezpechnoho ahropromyslovoho vyrobnytstva [Sustainable rural development on the basis of rational environmental and ecologically safe agro-industrial production]. *Економіка АПК*, 5, pp. 3-12 [In Ukrainian].

6. Pavlov, O.I. (2006). *Silski terytorii Ukrainy: istorychna transformatsiia paradyhmy upravlinnia : monohrafiia [Rural areas of Ukraine: historical transformation of the management paradigm: monograph]*. Odesa: Astroprynt [In Ukrainian].

7. Prohrama YeS transkordonnogo spivrobitnytstva "Polshcha-Bilorus-Ukraina" na 2014-2020 [European cross-border cooperation programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020]. *PL-BU-UA*. Retrieved from: <http://www.pl-by-ua.eu/ua5> [In Ukrainian].

8. Popova, O.L. (2013). Novi priorytety Spilnoi ahrrarnoi polityky YeS na 2014-2020 roky: stratehichni oriientyry dlia rozvytku ahrosfery Ukrainy [New priorities of the EU Common Agricultural Policy 2014-2020: strategic benchmarks for a development of the agrosphere of Ukraine]. *Економіка АПК*, 12, pp. 89-96 [In Ukrainian].

9. Stratehiia rozvytku Volynskoi oblasti na period do 2020 roku [Strategy of development of Volyn region up to 2020]. *Volyn Regional Council*. Retrieved from: <http://volynrada.gov.ua/projects/pro-strategiyu-rozvytku-volinskoyi-oblasti-na-period-do-2020-roku> [In Ukrainian].

10. Ansoff, I., & Antoniou, P. (2006). *The secrets of strategic management: the ansoffian approach*. Charleston: Book Surge, LLC [In English].

11. Drucker, P. (1990). *Managing the nonprofit organization: practices and principles*. New York: Harper Collins [In English].

12. *Proposal for a regulation of the European parliament and of the council on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development*. (2011). Brussels [In English].

13. Porter, M. (2008). The five competitive forces that shape strategy. *Harvard Business Review*, 1, pp. 79-93 [In English].

14. Thompson, A., & Strickland, A. (2001). *Strategic management: concepts and cases*. Boston, Mass: McGraw-hill/Irwin [In English].

Tymoschenko M.M., Sokolova A.O. Scientific and organizational bases of improving the rural development strategy in terms of Eurointegration

The purpose of the article is to substantiate the scientific and organizational bases of improving the strategy of socio-economic development of rural areas in terms of Eurointegration on the example of Volyn region.

Research methodology. *The following methods have been used in the research: abstract and logical, especially the techniques of induction and deduction, analogy and comparison, theoretical generalization of concepts, analysis and synthesis; various techniques of the economic and statistical method.*

Research results. *The article reveals the scientific, organizational and practical bases of improving the strategy of socio-economic development of rural territories in terms of Eurointegration on the example of Volyn region. There have been discovered that purposeful changes in the most important endogenous factors (economic, ecological, demographic, social, cultural, household, institutional etc.) which determine the level of progress on rural territories and contribute to the formation and development of their economic abilities, consolidation of rural communities on basis of self-organization and self-government and enhancement of the population well-being, must become the indicators of implementing the European model of rural development of the region both in theory and in practice.*

Elements of scientific novelty. *The novelty of research results lies in development and substantiation of the directions of extending the strategic guidelines for a development of Volyn region. The proposed directions will ensure the dynamic growth and obtain sustainable balanced rural development of the region, decreasing the natural and economic asymmetries for providing its stability. It has been proved that one of the directions of development of agriculture and rural territories in Volyn region is adopting the European model as a promising form of agricultural production, and the organization of life of rural population.*

Practical significance *of the solved task lies in the fact that obtained results, formulated conclusions and suggested propositions will contribute to developing the efficient strategies and programs of the socio-economic development of rural territorial communities and ensure the formation and implementation of economic potentials of the researched region in terms of Eurointegration and decentralization of management. Tabl.: 3. Refs.: 14.*

Keywords: *rural territories, Eurointegration, rural development, socio-economic problems, strategy, decentralization.*

Tymoschenko Mykola Mykhailovych - candidate of economic sciences, associate professor (docent), director, Zhytomyr Agrotechnical College (96, Pokrovska str., Zhytomyr)
E-mail: info@zhatk.zt.ua

Sokolova Alla Oleksandrivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent), senior research fellow of the scientific and technical department of economic analysis, scientific, advisory and information support of innovations transfer, Volyn State Agricultural Experimental Station of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (2, Shkilna str., Rokyni vill., Lutsk dist., Volyn reg.)
E-mail: alla.skiva@rambler.ru

Цель статьи - обосновать научно-организационные принципы совершенствования стратегии социально-экономического развития сельских территорий в условиях евроинтеграции на примере Волынской области.

Методика исследования. Использованы методы: абстрактно-логический, в частности приемы индукции и дедукции, аналогии и сопоставления; теоретического обобщения, анализа и синтеза; экономико-статистический.

Результаты исследования. Раскрыты научно-организационные и практические принципы совершенствования стратегии социально-экономического развития сельских территорий в условиях евроинтеграции на примере Волынской области. Установлено, что признаками внедрения европейской модели развития в теории и практике сельского развития региона должны стать целенаправленные изменения важнейших эндогенных факторов (экономических, экологических, демографических, социальных, культурных, бытовых, институциональных и пр.). Они определяют уровень прогресса на сельских территориях и способствуют формированию и развитию их экономических возможностей, консолидации сельских общин на основе самоорганизации и самоуправления; рост благосостояния населения.

Элементы научной новизны. Разработаны и обоснованы направления расширения стратегических ориентиров развития Волыни с целью обеспечения динамического роста и достижения сбалансированного сельского развития региона, уменьшения природно-экономических асимметрий в обеспечении его устойчивости. Установлено, что одним из направлений развития сельского хозяйства и сельских территорий в Волынской области является принятие европейской модели как перспективной формы производства сельскохозяйственной продукции и организации жизни крестьян.

Практическая значимость. Полученные результаты будут способствовать разработке эффективных стратегий и программ социально-экономического развития сельских территориальных общин и призваны обеспечить формирование и реализацию экономического потенциала исследуемого региона в условиях евроинтеграции и децентрализации управления. Табл.: 3. Библиогр.: 14.

Ключевые слова: сельские территории, евроинтеграция, сельское развитие, социально-экономические проблемы, стратегия, децентрализация.

Тимошенко Николай Михайлович - кандидат экономических наук, доцент, директор, Житомирский агротехнический колледж (г. Житомир, ул. Покровская, 96)

E-mail: info@zhatk.zt.ua

Соколова Алла Александровна - кандидат экономических наук, доцент, старший научный сотрудник научно-технологического отдела экономического анализа, научно-консультационного и информационного обеспечения трансфера инноваций, Волынская государственная сельскохозяйственная опытная станция Национальной академии аграрных наук Украины (Волынская обл., Луцкий р-н, пгт Рокини, ул. Школьная, 2)

E-mail: alla.skiva@rambler.ru

Стаття надійшла до редакції 22.12.2017 р.

Фахове рецензування: 04.01.2018 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Тимошенко М. М., Соколова А. О. Науково-організаційні засади удосконалення стратегії розвитку сільських територій в умовах євроінтеграції. *Економіка АПК*. 2018. № 2. С. 55 – 63.

*

Новини АПК

Україна та Німеччина поглиблюватимуть співпрацю в межах аграрних проектів

У Мінагрополітики України обговорено ключові напрями німецько-українського співробітництва в межах залучення міжнародної технічної допомоги в аграрний сектор. Зокрема, йшлося про проекти, які впроваджуються Урядом ФРН через Федеральне міністерство продовольства та сільського господарства Німеччини.

Зустріч відбулася за участі заступника Міністра аграрної політики та продовольства України Віктора Шеремети, Державного секретаря Мінагрополітики Владислава Андронова, радника Посольства ФРН в Україні з питань сільського господарства Германна Інтеманна, керівника проекту «Німецько-український агрополітичний діалог» Фолькера Зассе.

«У фокусі Мінагрополітики на 2018 рік - підтримка фермерства і кооперації. У цьому питанні для нас важливим є успішний досвід інших країн, зокрема, Німеччини. Реалізація спільних проектів сприятиме розвитку сільських територій, доступності новітніх технологій для малих і середніх фермерів, збільшенню виробництва органічної продукції», - зазначив Віктор Шеремета.

З 2016 року в Україні реалізовується проект «Німецько-український агрополітичний діалог» (АПД). Серед його ключових тем - сільський розвиток, покращення аграрної освіти та науки, підвищення стандартів якості й безпечності продукції. Ще чотири проекти проходять стадію державної реєстрації.

«Наше завдання - перетворити Мінагрополітики на ефективний орган управління, який ініціює якісні та своєчасні рішення для реалізації обраних реформ. Сьогодні вже маємо два нових директориати - безпечності та якості харчової продукції, стратегічного планування та євроінтеграції. Цього року плануємо створити ще три - сільського розвитку, регулювання аграрних ринків, аграрної промисловості», - відмітив Владислав Андронов.

Сторони дійшли висновку, що аграрний сектор наразі є перспективним напрямом співпраці та погодилися на продовженні активного діалогу у сприянні реалізації проектів.

Прес-служба Мінагрополітики України